

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ «ЛЕГКИХ» НАРКОТИКІВ В УКРАЇНІ

THEORETICAL AND LEGAL ASPECTS OF “LIGHT” DRUGS LEGALIZATION IN UKRAINE

Миронець О.М.,
старший викладач кафедри конституційного і адміністративного права
Навчально-науковий юридичний інститут
Національного авіаційного університету

Демченко Ю.О.,
студентка
Навчально-науковий юридичний інститут
Національного авіаційного університету

Атаманчук Т.Р.,
студентка
Навчально-науковий юридичний інститут
Національного авіаційного університету

У статті розглянуто теоретико-правові аспекти легалізації «легких» наркотиків в Україні. Авторами досліджено міжнародний досвід Нідерландів, Бразилії, Аргентини, Чехії з цього питання. Проаналізовано позитивні та негативні наслідки узаконення вживання наркотичних засобів для майбутнього розвитку української нації та держави.

Ключові слова: наркотичні засоби, «легкі» наркотики, марихуана, легалізація, узаконення вживання наркотичних засобів, легалізація «легких» наркотиків, легалізація марихуани.

В статье рассмотрены теоретико-правовые аспекты легализации «легких» наркотиков в Украине. Авторами исследован международный опыт Нидерландов, Бразилии, Аргентины, Чехии по этому вопросу. Проанализированы положительные и отрицательные последствия узаконивания употребления наркотических средств для будущего развития украинской нации и государства.

Ключевые слова: наркотические средства, «легкие» наркотики, марихуана, легализация, узаконивание употребления наркотических средств, легализация «легких» наркотиков, легализация марихуаны.

The article deals with the theoretical and legal aspects of “light” drugs legalization of in Ukraine. The authors investigate the international experience of Netherlands, Brazil, Argentina, and the Czech Republic on this issue. In particular, it has been determined that the Czech Republic is the most liberal state in relation to free drugs policy in the country. The attention has been paid to the petition on the legalization of marijuana in Ukraine. The authors state that there is an administrative and criminal liability in our country in the field of drug trafficking. The compositions of crimes from the Criminal Code of Ukraine have been indicated by the authors. Positive and negative consequences of drugs using legalization for the future development of the Ukrainian nation and state have been analyzed. Among the positive sides the authors determined the following: 1) increase the budget of the country; 2) the possibility of more effective control over the quality of drugs; 3) reduction of state expenses on courts, special services, detention of prisoners; 4) the possibility to import drug-containing medicines. Also, the following negative consequences have been indicated: 1) the significant increase of drugs addicted through free and unpunishable access to drugs; 2) due to economic instability, state control can have just a formal character; 3) the shadow market of drug trafficking will take place even in the case of drugs legalization in conditions of proper control absence; 4) the problem of rehabilitation of drug addicted will be intensified; 5) the use of drugs in the state becomes accessible to minors. It has been concluded that nowadays the damage from “light” drugs legalization will significantly outweigh the possible benefits. Ukrainian society, given the economic, as well as moral and cultural decline, spiritual crisis, is not prepared to respond adequately to legalization of “light” drugs. The authors insist that in our time there should be no question of “light” drugs on the state level, but strengthening of preventive measures for the spread of drug addiction in Ukraine.

Key words: narcotics, “light” drugs, marijuana, legalization, drugs legalization, legalization of “light” drugs, legalization of marijuana.

Проблема глобального поширення наркоманії є однією з найбільш гострих в системі забезпечення національної безпеки нашої держави. Вживання наркотичних засобів є загрозою фізичного та морального здоров'я української нації, не лише економічного, а й інтелектуального потенціалу нашої держави, а отже, для майбутнього України. На жаль, останніми роками спостерігається постійне збільшення кількості злочинів, пов'язаних із порушенням обігу та незаконним використанням наркотичних засобів та психотропних речовин. Разом із тим як на світовому, так і на національному рівні не припиняються наукові дискусії з приводу декриміналізації, а також легалізації так званих «легких» наркотичних засобів. Наприклад, 26 січня 2016 р. було створено відповідну петицію до Президента України [1]. Незважаючи на те, що вона не набрала достатньої кількості підписів, факт її появи свідчить про зацікавленість українського суспільства в узаконенні вживання, зокрема марихуани.

Хоча негативні наслідки вживання наркотичних засобів стали предметом наукового інтересу таких вчених як, наприклад, Балабан І., Бульба В., Гумін О., Лановенко І., Мельник П., Музика А., Расцька Л., Штанько Д. та інших, проте їх легалізація є малодослідженою. Можна ствер-

джувати, що на сьогодні позитивні та негативні сторони узаконення вживання так званих «легких» наркотиків для сучасного розвитку українського суспільства та майбутніх поколінь нашого народу є недостатньо вивченим, що зумовлює актуальність цієї статті.

Метою статті є аналіз легалізації «легких» наркотичних засобів в Україні. Для досягнення цієї мети необхідно виконати завдання:

- 1) дослідити досвід зарубіжних держав, в яких було узаконено вживання наркотиків;
- 2) проаналізувати позитивні сторони легалізації вживання наркотичних засобів;
- 3) розглянути негативні наслідки політики узаконення вживання «легких» наркотичних речовин для майбутнього нашої держави.

Так, у Нідерландах прийнята особлива політика щодо наркотичних речовин, в основі якої лежать два принципи. По-перше, було проведено декриміналізацію наркотиків, тобто вживання наркотичних засобів стало проблемою громадської охорони здоров'я, а не злочином. По-друге, політика з наркотиків строго регулюється «опіумним законом», в якому, крім іншого, проводиться чіткий розподіл наркотиків «важкі» та «легкі». Разом із тим думка, що

в Голландії практично всі види наркотиків перебувають у вільному продажу, а їх розповсюдження ніяк не контролюється, не є вірною. Річ у тім, що легалізації наркотичних речовин в цій країні проведено не було. Зважаючи на поділ наркотиків на два типи, існує й різниця між караним або некараним їх вживанням. Процес поступової декриміналізації наркотичних засобів проходить і в інших країнах. У Бразилії та Аргентині, наприклад, за останнє десятиліття були введені нові закони, що пом'якшують покарання за зберігання наркотиків для власного вживання. В Аргентині покарання пом'якшало до двох місяців арешту, а в Бразилії арешт був замінений виховними заходами та громадськими роботами. Водночас посилюється покарання за зберігання з метою збуту. На сьогодні зберігання навіть мінімальної кількості наркотиків може мати наслідком до п'яти років позбавлення волі [2, с. 179].

Із січня 2010 року в Чехії набув чинності закон про наркотичні засоби, який допускає зберігання до 15 г марихуани і до 1,5 г героїну без наслідків кримінально-правового характеру для зберігача. Крім того, зважаючи на те, що цей розмір значно перевищує дозволений в інших країнах, то в наші дні Чехія залишається найліберальнішою країною щодо легалізації наркотичних засобів [3].

Наша держава першою серед країн-членів Співдружності незалежних держав ратифікувала антинаркотичні Конвенції Організації Об'єднаних Націй (далі по тексту – ООН). За ініціативою України Генеральна Асамблея ООН у 1990 році прийняла політичну декларацію та всевітню програму дій, оголосивши 90-ті роки десятиріччям боротьби з незаконним виробництвом та розповсюдженням наркотичних засобів і психотропних речовин. Були прийняті Закони «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсорів», «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними», а також внесено доповнення та зміни до Кримінального кодексу України [4, с. 3].

Ситуація, що склалась у наші дні, свідчить про те, що серед найбільш небезпечних явищ та процесів, що ставлять під загрозу майбутнє України, особливе місце посідає поширення та вживання наркотичних засобів. Відповідно до статті 1 Закону України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсорів» від 15.02.1995 року наркотичні засоби – це речовини, природні чи синтетичні, препарати, рослини, включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [5].

Загалом наркотичні речовини можна диференціювати відповідно до соціальної оцінки на легалізовані (тютюн, алкогольні напої, ліки, кáva, чай, засоби побутової хімії, рослини та гриби наркотичного вмісту тощо) та нелегалізовані (конопля, героїн, кокаїн та всі ті, що внесені до Міжнародного та Національного переліку заборонених психоактивних речовин) [6].

У свою чергу, нелегалізовані наркотики умовно поділяють на «легкі» й «важкі». Зокрема, до «легких» наркотиків належать: марихуана, насвай, галюциногені (ЛСД) тощо. Варто зазначити, що згідно з інформацією Українського медичного та моніторингового центру з контролю алкоголю та наркотиків найбільш поширеною наркотичною речовиною в країні є марихуана. До «важких» наркотиків відносяться: героїн, метадон, дезоморфін, амфетамін, кокаїн тощо [7].

Як вказує Харитонов О., чинним законодавством України передбачено кримінальні та адміністративні заходи відповідальності за порушення норм, які регулюють обіг наркотичних засобів, психотропних речовин і їх прекурсорів. Зокрема, вони виступають як предмети злочинів, передбачених відповідними статтями Кримінального кодексу України: 1) наркотичні засоби (статті 305-309, 313-320); 2) психотропні речовини (статті 305-309, 313-314, 315, 317-320); 3) прекурсорів (статті 305, 306, 311, 312, 318, 320); 4) аналоги наркотичних засобів та психотропних речовин

(статті 305-309, 313-315, 317, 320); 5) снотворний мак і коноплі (стаття 310) [8].

Кримінальна відповідальність за дії з наркотичними та психотропними речовинами настає лише у випадку, коли їх використовують у великому чи особливо великому розмірі. Якщо вилучений наркотик чи психотроп не перевищує визначеного у вказаних таблицях значення «невеликого розміру», відповідні дії не є злочином, а кваліфікуються як адміністративне правопорушення (стаття 44 Кодексу України про адміністративні правопорушення) [9].

Для різних речовин ці розміри є індивідуальними, і вони визначаються згідно з таблицями, затвердженими наказом Міністерства охорони здоров'я України № 188 від 01.08.2000 року. Наприклад, невеликим розміром для наступних речовин є: канабіс (марихуана) – до 5 грам; героїн – до 0,005 грам; опій ацетильований – до 0,005 грам; кокаїн – до 0,02 грам; макова соломка – до 50 грам; ЛСД – до 0,00001 грам; метамфетамін – до 0,15 грам; «екстези» – до 0,15 грам [10].

На думку Расцької Л., розміри наркотичних засобів рослинного походження та речовин, виготовлених у вигляді витяжок, екстрактів, відварів чи інших рідин, визначаються в перерахунку на суху речовину (тобто значення мас не загальний обсяг рідини, а скільки в цій рідині наркотичної речовини). Визначення розміру здійснюється під час проведення експертизи [11, с. 72].

Варто зауважити, що державна політика у сфері обігу наркотичних засобів спрямовується на:

- 1) визначення основних принципів та напрямів державного регулювання відносин у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;
- 2) встановлення державного контролю за обігом в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та дотриманням законодавства про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсорів;
- 3) запобігання відтоку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів із законного (легального) обігу;
- 4) зменшення шкоди від наслідків незаконного вживання наркотичних засобів, психотропних речовин;
- 5) встановлення єдиного порядку ліцензування видів діяльності з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;
- 6) координацію діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;
- 7) зменшення кількості правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;
- 8) обмеження реклами наркотичних засобів і психотропних речовин;
- 9) створення умов для проведення наукових досліджень, впровадження нових технологій у сфері розроблення, виробництва, виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;
- 10) розвиток міжнародного співробітництва у сфері контролю за обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [5].

Крім того, Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 року хоча й визнає, що застосування наркотичних засобів у медицині продовжує бути необхідним для полегшення болю і страждань, повинні бути вжиті належні заходи для задоволення потреб в наркотичних засобах для таких цілей, проте зазначає, що наркоманія є серйозним злом для окремих осіб і загрожує соціальній та економічній безпеці для людства [12].

Також Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року визначила, що країни, які до неї приєдналися, мають вживати такі заходи, які можуть бути потрібні, щоб визнати кримінальними злочинами згідно зі своїм законо-

давством будь-які дії щодо незаконного обігу наркотичних засобів [13].

Для того щоб зробити об'єктивний висновок із виводу узаконення «легких» наркотичних засобів, необхідно проаналізувати як його позитивні, так і негативні сторони. Зокрема, до переваг варто віднести:

1) збільшення бюджету країни внаслідок усунення тіньового ринку продажу наркотичних засобів;

2) можливість більш ефективного контролю за якістю наркотичних засобів;

3) зниження витрат держави на суди, спеціальні служби, утримання в'язнів за злочини у сфері обігу наркотичних засобів;

4) можливість контролювати осіб, які вживають наркотики;

5) можливість ввозити нарковмісні медикаменти, які необхідні для хворих;

6) використання традиційних українських культур, якими є мак та конопля, для виготовлення доступних вітчизняних медичних препаратів, оскільки наразі витрачаються великі кошти на знищення макових полів та посівів конопель, що негативно впливає на економіку держави [14].

Крім того, на думку Бульби В., повнолітня особа має повне право самостійно вирішувати використовувати їй наркотичні засоби чи ні. І ніхто не має право, в тому числі й держава, вирішувати це питання за неї, а тим більше карати [15].

З іншої сторони, легалізація наркотичних засобів в Україні може призвести до таких негативних наслідків:

1) значне зростання кількості наркозалежних через вільний та безкарний доступ до наркотичних засобів;

2) зважаючи на економічну нестабільність, державний контроль може набути виключно формального характеру;

3) тіньовий ринок наркоторгівлі матиме місце навіть у випадку легалізації наркотичних засобів за відсутності належного контролю;

4) активізується проблема реабілітації наркозалежних;

5) вживання наркотичних засобів стане доступним стане для неповнолітніх осіб.

Варто зауважити, що вживання наркотичних речовин у будь-якому випадку матиме шкідливий вплив на організм людини. Зокрема, це проявляється в порушенні сну, депресії та агресивності по відношенню до оточуючих. Також під час вживання наркотиків різко погіршуються пам'ять, здатність до логічного мислення, засвоювання нової інформації, зосередження, можуть розвиватися серйозні психічні захворювання. Крім того, шкода наркотиків також полягає в тому, що їх регулярне вживання вимагає поступового підвищення дози речовини для отримання того ж задоволення, що і раніше. Це призводить до передозування або переходу на так звані «в'язки» наркотичні засоби. До того ж, фахівцями доведено, що після вживання однієї таблетки «екстазі» батькам не слід планувати народження дітей 2–3 роки [16, с. 65].

Отже, підсумовуючи викладене вище, ми вважаємо, що на сьогодні шкода від легалізації вживання «легких» наркотичних засобів буде значно перевищувати можливу користь. Українське суспільство, зважаючи на економічний, а також морально-культурний занепад, кризу духовності, не готове до адекватного реагування на узаконення вживання «легких» наркотичних речовин. Річ у тім, що зважаючи на переважання конформного та маргінального типу поведінки серед громадян, легалізація, наприклад, марихуани призведе до збільшення наркозалежних, а відповідно, поступового фізичного зменшення кількості населення нашої держави. Лише за умови міцних духовних цінностей, досить високої культури особистості, морально-етичного її розвитку навіть у середовищі вільного, законом не обмеженого доступу до наркотичних та одурманюючих речовин останні не будуть користуватися значним попитом, оскільки не будуть предметом значної уваги та зацікавленості. Саме тому в наш час має стояти питання не узаконення «легких» наркотиків, а посилення вжиття превентивних заходів поширення наркоманії в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Електронні петиції. Офіційне інтернет-представництво Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://petition.president.gov.ua/petition/20251>.
2. Бугай В. Світовий досвід вирішення проблеми легалізації легких наркотиків у країнах англо-американської та романо-германської правових систем / В. Бугай // Матеріали VIII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції Правозахисний рух: історія та сучасність. – 2015. – С. 178.
3. Офіційний сайт новин «Корреспондент». У Чехії легалізували наркотики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.korrespondent.net/world/1134678-u-chehiyi-legalizuvai-narkotiki>.
4. Музика А.А. Відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних засобів / А.А. Музика. – К. : Логос, 1998. – 324 с.
5. Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» № 60/95-ВР від 15.02.1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80>.
6. Терпищій С. Наркотичні речовини. Частина 1 / С. Терпищій // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sergii-terepyshchyi.net/narkotychni-rechovyny-chasty-na-1/>.
7. Легалізація марихуани: скорочення злочинності або вимирання нації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://vn.20minut.ua/Podii/legalizatsiya-marihuani-skorochennya-zlochinnosti-chi-vimirannya-natsi-10228434.html>.
8. Харитонов О. Обіг наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів: проблеми нормативного забезпечення / О. Харитонов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ilf-ua.com/ua/publications/articles/obig_narkotychnyh_zasobiv/.
9. Незаконне зберігання, виготовлення та придбання наркотиків та психотропних речовин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://protokol.com.ua/ua/nezakonne_zberigannya_vigotovlennya_ta_pridbannya_narkotikiv_ta_psihotropnih_rechovin/.
10. Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 01.08.2000 № 188 / МОЗ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0512-00>.
11. Раєцька Л.В. Тенденції поширення наркоманії в Україні / Л.В. Раєцька // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2016. – № 18. – С. 67–76.
12. Единая конвенция о наркотических средствах 1961 года с поправками, внесенными в нее в соответствии с Протоколом 1972 года о поправках к Единой конвенции о наркотических средствах 1961 года / ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_177.
13. Про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин: Конвенція Організації Об'єднаних Націй від 20.12.1988 р. / ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_096/
14. Шкода легких наркотиків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lovmedukr.ru/zalezhnist/9209-shkoda-legkih-narkotikiv.html/>
15. Бульба В.В. Стан боротьби з незаконним обігом наркотиків в Україні / В.В. Бульба // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2003. – Вип. 24. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2003_24_10.
16. Балабан І.М. Незаконний обіг наркотиків та боротьба з ним / І.М. Балабан // Європейські перспективи. – 2016. – № 3(3). – С. 64.